

Jægger

JAGT · VILDT & NATUR

ULVETEMA
2016

Nr. 8 August 2016

DANMARKS JÆGERFORBUND

Tekst: Max Steinar
Foto: Reiner Bernhardt

Ulv i klemme

Hvad er status for DNA? Hvorfor var tallene for DNA analyserne forkerte? Hvilke erfaringer har tyskerne med ulv på terrænet? På de følgende temasider giver vi dig en indføring i nogle af aspekterne omkring det mest omtalte pattedyr i Danmark.

NATUR: Aldrig har så mange mennesker haft så forskellige holdninger at takke så få dyr for.

Med dette stærkt omskrevne citat af afdøde Winston Churchill forsøger jeg at lave meget groft rids af, hvad tilbagekomsten af ulv i Danmark har bevirket. Enhver radio- og TV-station behandler jævnligt emnet, aviserne rydder forsider og elsker-ulv og hader-ulv grupper er opstået på Facebook. Mistro – nærmest had gløder fra mennesker til ulv, men også fra mennesker til mennesker. Folk kalder hinanden de værste ting.

Også i jægerkredse har debatten fænget og i takt med, at der blev set ulve hist og pist hen over vinteren 2012/2013, steg intensiteten. Der blev smidt benzin på bålet, da antallet af ulve ifølge DNA-undersøgelser fra DCE bare voksede og voksede.

Men siden er ballonen faldet sammen. Efter kritik fra Københavns Universitet af DNA-undersøgelserne, udført af kollegaerne på DCE/Aarhus Universitet, er tallene – de sikre tal –

skrumpet fra 40 ulve til fire individer, som er eller har været i Jylland. Inklusive den nu berømte Thyulv, der blev fundet død den 16. november 2012.

Tre ulve

Fire minus en giver tre.

Tre ulve.

Emnet har min meget store interesse, og jeg tror ikke, at man kan overdrive den skadevirkning, som de fejlberregnede og for højt satte tal bevirkede. En del af jægerskaren er meget skeptisk overfor ulv, blandt andet begrundes det med, at rovdyrene i stor stil målrettet går efter hunde i Sverige, hvilket heldigvis ikke er tilfældet i Tyskland, hvorfra hovedparten af de danske ulve vil komme fra. Fantasi-fulde og aldrig beviste rygter om udsatte ulve – af enten landmænd, naturfantaster eller andre – voksede i takt med DCE tallene.

Men også blandt de entusiastiske tilhængere er der krig. To forskellige fraktioner bruger en ofte meget stor

del af deres fritid på at indsamle afføring fra, hvad der kan være ulv. Og udveksling af informationer mellem de to fraktioner – hver med deres Facebook gruppe – sker ikke. Der er gået ubehageligt meget “jeg-vil-have-det-for-mig-selv” guldgraver stemning i emnet.

Fastansatte ulvefolk

Hvad gør vi nu?

Ja, fra vort store broderland i syd – hvor det nyeste tal for etablerede kobler lyder på 35 – lyder der et klart forslag fra Wolfberäter Peter Burkhardt. Trods sin vægning ved at blive kaldt ekspert har manden trods alt megen stor praktisk erfaring med ulv, idet et ulvepar yngler tæt på hans bolig og midt i hans jagtterræn for nu fjerde år i træk her i 2016.

– Den danske stat bør fastansætte to personer til kun at have med dette emne at gøre, mener den erfarne tysker.

Forslaget er hermed givet videre.
mst@jaegerne.dk

PÅ ET TYSK JAGTTERRÆN:

10 år med *ulve*

Tekst: Peter Burkhardt **Foto:** Peter Burkhardt og Max Steinar

NATUR: Før nogen får det forkerte indtryk: Jeg er absolut INGEN ulve-ekspert. Og den følgende tekst er altså af ren subjektiv karakter. Hvorfor overhovedet mit behov for at klarlægge dette? Jo, uanset hvor man kigger hen, er der kun eksperter. I nyhedsudsendelsen optræder en ekspert i Nordamerika (tre dage tidligere var han ekspert i luftfart), i radioen taler en kulturekspert, og i avisen er en levnedsmiddelekspert citeret. Hvordan har vores forfædre egentlig truffet deres beslutningen uden alle disse eksperter?

Tilbage til den grå medjæger: I Europa findes efter min opfattelse maksimalt ti personer, som er eksperter i emnet ulv. Jeg er ikke en af dem. Jeg kan blot subjektivt videregive

mine personlig indtryk og erfaringer.

Erkendelsen er regionalt præget

Jeg kan kun videregive, hvad jeg har oplevet i det nordøstlige Niedersachsen. Også denne understregning er vigtig. Hvad der er tilfældet her, gælder ikke nødvendigvis resten af Tyskland og slet ikke i Danmark eller Polen.

Derfor beder jeg om, at hver region og hver nation gør sig sine egne erfaringer med ulven. Hos os er hovedbyttet vildsvin og råvildt, i Danmark måske då- og råvildt og i Polen måske kron- og råvildt. Alene forskelle i byttedyrsforekomst og landskabets sammensætning betyder, at man ikke ukritisk kan overføre erfaringer fra et sted til et andet.

Her kan du læse, hvordan en tysk jæger – en særlig “Wolfberäter” – med eget jagtterræn har oplevet ulvenes genkomst i vort store naboland.

Kulturlandskabet er et andet stikord i forhold til ulvens reaktion og påvirkning. Det er kulturlandskabet, som sætter rammerne for vores jordbrug og vores jagt, og det er i disse rammer, vi skal leve med ulven. Og det er dette landskab, vi skal dele med svampeplukkere, ryttere, vandrere, mountainbikeryttere, geocachers m.fl.

Hvornår er det ulv?

Hvordan bekræfter man overhovedet tilstedeværelsen af ulv? Ja, ud over det udtryksfulde sporforløb med poter store som ølbrikker, der er afsat som perler på en snor, lader ulven sig ane ved fund af byttedyr og territorieafmærkende lorte. Men disse tegn kan nemt overfortolkes og være ræv m.fl.

Fund af ådsler hører faktisk til sjældenhederne – selv i områder med ulvekobler. Listen over ådselsædere er lang. Fra insekter over rød glente og havørn til ræv. Intet går til spilde i naturen.

Jeg har med kameraovervågning gjort mine egne observationer om, hvorledes det går et stykke dødt vildt med og uden ulve og med og uden vildsvin. Selv på den årstid, hvor fluer og deres maddiker ikke optræder, klarer ræve og fugle at fortære en hel smalhind på få dage. Facit: Byttedyrsfund efter ulven hører til undtagelsen. Vil man ud fra et ådsel konstatere tilstedeværelsen af ulv, skal ådslet være ganske frisk.

Når det sker, at vi finder ulvens bytte, er det mufflon og rådyr af begge køn og i alle aldre, då- og kronvildt med klar overvægt af kalve (og til dato endnu ingen udvoksede hjorte), og ved

Hele fire ulve på samme vildtkamera foto. Peter Burkhardt oplyser, at da der var fleste ulve i "hans" kobbel på Gartow, bestod koblet af syv individer. Han har vildtkamerafotos af, hvordan et år gamle ulve gylper føde op til deres mindre søskende.

alle klovbærende vildtarter er det syge samt unge og meget gamle individer, som er ulvens byttedyr.

Virksomheden af ulv

Læser man i jagtpressen omkring jægerens forudannelser om konsekvensen af ulvens tilbagevenden, fremgår følgende klart: Tilstedeværelse af ulven fortrænger det øvrige vildt, det tilbageværende vildt går sammen i store rudler og bevæger sig kun ud af tykningerne ved nattetide.

Ingen af disse forudannelser har holdt stik her hos mig. Takket være engagerede skovejere og -personale, samt en bacheloropgave omkring ulvenes adfærd i skovene omkring Gartow, har vi nu omfangsrig dokumentation. Vi har således flere vildtkameraobservationer af ulv og klovbærende vildt på samme sted samme dag. Rekorden er følgende: En ulv dukker op kl. 9.49. Kl. 9.58 går en stor dåhjort på samme veksler og i samme retning som ulven.

Første konklusion: Ingen dele af terrænet er blevet tømt for vildt.

Større rudler: Spørger man ældre jægere, kender de til dåvildtrudler på over 100 dyr fra 80'erne og 90'erne. Dengang var her ingen ulve. Fra min egen soldatertid husker jeg også kronvildtrudler på over 100 dyr på diverse troppeøvelseterræner. Det var også i 90'erne, hvor ulven ikke var et tema. I dag ser vi både store og små rudler af då- og kronvildt. Faste regler for rudlestørrelser findes ikke. Ulve er kommet, og teorien om dannelse af "angst-rudler" som følge heraf er skudt godt og grundigt i søk.

Kunne en anden grund til en oplevelse af større rudler ikke være en stadig stigende bestand af rudeldannende vildtarter? Uanset om vi ser på Danmark, Tyskland, Østrig eller Schweiz, så stiger bestandene af då- og kronvildt, og denne tendens har stået på længe. År efter år er der udbyttrekord. Og så undrer vi os over stadig større rudler?

Et andet fænomen jeg har bemærket: I foråret (april-juni) møder vi hvor som helst små rudler af kron- og dåvildt. Pludseligt ser vi fem dåhjorte i en gul rapsmark, og hind, smalhind og en plettet kalv traver frejdigt over skovvejen ved højlys dag. Alle disse små rudler giver mange oplevelser af vildt. Mod enden af vores jagtsæson – altså din og min jagtsæson – i december og januar, er situationen en ganske anden. Hyppigere optræder store rudler, og vildtet bliver stadig mere sky og nataktivt. Hvor meget af denne udvikling kan vi tilskrive ulven? Hvor meget betyder vores jagtudøvelse i forhold til den forsigtighed, som vildtet udviser, og til den tryghed, det søger i form af rudeldannelse? Hvis vildtet er paniske overfor ulv, hvorfor findes der da terræner med ynglende ulv, hvor vildtet året rundt er dagaktivt?

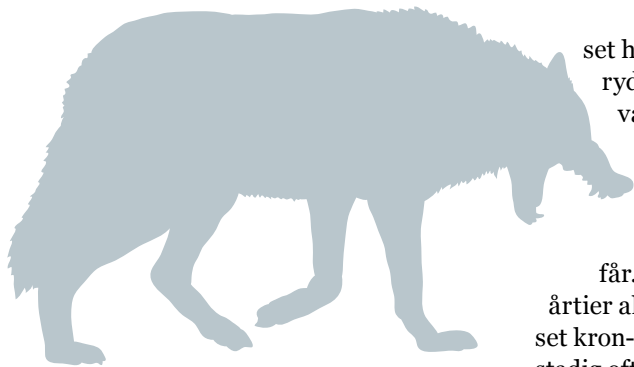
Anden konklusion: Desto oftere og mere intensivt vi jager, desto større indvirkning har det på vildtet. Eller tror du at då- og kronvildt udviser >

En ulv passerer et af de mange vildtkameraer, som Peter Burkhardt har på sit revir.

Og mindre end ti minutter senere traver en kronhjort roligt forbi på samme kurs – helt upåagtet af færten fra ulven.

set hvor ulven møder muflon, udryddes muflonen. Eller også udvander muflonen over lang afstand til andre regioner.

Dette fænomen af større vandring og vekselvirkning sker ikke kun hos vilde får. Lodsejere, som i de sidste årtier aldrig eller kun sjældent har set kron- og dåvildt, beretter nu om stadig oftere observationer. Først med bathjorte og senere hinder, som sætter kalve. Vildtet er altså ikke væk, snarere ser det ud til at blive anderledes fordelt.

Tredje konklusion: Flere og nye lodsejere kommer til at opleve og nyde då- og kronvildt.

Jeg har hørt jægere fremsætte en påstand, som meget godt illustrerer den mulige indflydelse af ulven. Udsagnet lyder: ”På hvert et vildtkamera opsat ved en foderplads eller saltsten dukker der billeder op af ulve!”. Også ulve lærer, hvor vildtet ofte veksler, og hvor sandsynligheden for at møde det eftertragtede bytte er størst. Det samme kan man sige om det klovbærende vildt, de finder jo også adgangen til udlagt foder og mineraler nemt og bekvemt.

> mindre frygt for ulven i foråret end i efteråret og vinteren?

Et andet spørgsmål: Hvornår er en stor rudel egentlig en størrudel? Mener du, at 40 stykker kronvildt er mange? Eller 80? 120? Set i kronvildtets optik er 200 formodentligt heller ikke for mange – blot udtryk for en adfærd, der tilpasses omgivelserne. En skotsk stalker præsenterede mig engang for en rudel på ca. 150 dyr som ”den lille rudel”. Såvidt jeg har kunne finde frem til, blev den sidste skotske ulv nedlagt i 1743.

Muflon meget sårbar

De færreste ting kan sættes på formel. Følgende ting kan dog muligvis: Uan-

Påvirkning på vores jagtpraksis

Hvad betyder det for os? Jagten bliver vanskeligere, idet jagt fra vores statiske indretninger med hochstande og foderpladser ikke er så succesfuld som tidligere. Den ”sikre” succes – det være sig den stedtro buk eller den årlige brunstarena for dåvildtet – ændrer sig løbende. Vildtet tilpasser sin adfærd til ulvens tilstedeværelse, det veksler mere, og vore gamle erfaringer bliver udfordret af ny adfærd. Igen: Husk på, at vildtet ikke forsvinder, terrænet er ikke tømt for vildt, blot er ”din” rudel i dag hos naboen, men i morgen måske tilbage igen.

På mit terræn? Jeg kan ikke over de sidste ti år konstatere en reel forskel.

Fjerde konklusion: Jeg må være mere fleksibel, og jeg kan ikke længere vide præcis, hvor det betaler sig at sidde på anstand. Men ærlig talt – vidste jeg det, før ulven kom? På tryk-jagten var der ikke så meget vildt, som jeg havde håbet, men det er jo ikke første gang i mit jægerliv, jeg har stået med den følelse. Samtidig et andet bemærkelsesværdigt punkt: Betragt den gennemsnitlige størrelse på vore jagtterræner i sammenhæng med vildtets

Som såkaldt ”Wolfberäter” er det Peter Burkhardts frivillige job at rykke ud og sikre DNA spor efter angreb på f.eks. får. I delstaten Niedersachsen er der to fuldtidsansatte til kun at have med overvågning af ulve at gøre.

Peter Burkhardt vil ikke tage prædikatet ekspert på sig. Men ti år med ulv på terrænet har givet ham et ret stærkt fundament at ud-tale sig på.

aktivitetsområde; selvfølgelig betyder det noget for mig, om vildtet pludseligt vandrer en kilometer væk. Hvad betyder et par kilometers vandring for kron- og dåvildt? Før slog vi det hen med, at "sådan er jagt", i dag giver vi ulven skylden.

Overherredømmet

I forhold til jagtudøvelsen er min største bekymring, at min schweishund møder en ulv. Skal jeg helt undlade at slippe hunden til hetz? Hvad med de hunde som vi bruger til at drive vildtet med på vores store jagter?

Men jeg må se realistisk på problemet. Er der ikke større sandsynlighed for, at to drivende hunde farer i kødet på hinanden – i hvert fald efter jagten. Og både den drivende hund og min schweishund har jo langt større risiko for at blive påkørt eller dræbt af vildsvin.

Kan vi ikke acceptere, at vi ikke længere bestemmer alt på vores jagtterræn? I årevis har vi prædikeret, at vi som jægere træder i ulvens sted og afbalancerer vildtbestanden. Det har alene været jægeren som topprædator, der på grund af vores overherredømme har reguleret vore bestande af klovbærende vildt. Vi har formidlet budskabet om jagt som nødvendig erstatning for fraværet af store rovdyr. Pludselig giver denne strategi bagslag, når ulven kommer tilbage og delvist tilbageerobrer sin gamle økologiske funktion. Hvordan forklarer vi nu den ikke jagende del af befolkningen, at vi går på jagt?

Ulv beriger terrænet, det må vi ikke glemme. Dramatiske ændringer i min egen jagt har jeg ikke kunne fatsslå. Ulven jager forstandig med mig og giver mig stadig nye udfordringer. Jeg havde gerne fortsat med at kunne jage muf- lon. Hvad angår et eventuelt mindre udbytte af då- og kron- vildt, så vil jeg acceptere det. Der er nemlig nok til alle, også til mig, der sætter en ære i at holde min husholdning selv- forsyvende med vildtkød.

dietextundbildmanufaktur@gmail.com

Hvorfor betale mere?

Fra **2399,-**

Læs mere på biltema.dk

Kikkertsigte ProSight

Et kikkertsigte i mellemklassesegmentet. Kvalitetslinser med høj opløsning og klar, fin skarphed.

48-183 Model 1-4 x 24 mm kr. 2399,-
48-185 Model 3-12 x 56 mm kr. 2499,-

899,-

Afstandsmåler

6x forstørrelse. Rækkevidde: 4 – 600 m. 40-031

Fra **339,-**

Støtteben

49-027,
49-028

469,-

Testvinder

Foderspreder
48-826

Fra **49⁹⁰**

Lokkefugle

49-555 krage 49,90
49-556 skade 5 pk 109,-

6 pk **419,-**

Grågås
Lådden overflade.
49-553

169,-

Camouflagenet
1,5x4 meter. 49-830

BILTEMA

FIND NÆRMESTE VAREHUS PÅ BILTEMA.DK

Tidobling af jagtudbyttet

Tre dage i træk, hvor tyske jægere jagede dåhjort, så de denne ulv. Brunsten hos dåvildtet fortsatte uforstyrret trods ulvens tilstedeværelse. Først da den jagede en kalv hen over hovedbrunstpladsen, blev der uro. Men ti minutter senere var brunsten i fuld gang igen. Foto: R. Abbas.

Tekst og fotos: Max Steinar

NATUR: Uanset hvor i verden, at ulven er genindvandret, har billedet været det samme: en udbredt skepsis og blandt andet en frygt for, hvad betydningen vil være for lokale vildtbestande.

Således også i Danmark. Da det blev erkendt, at ulven var tilbage efter et fravær på knap 200 år, handlede myndighederne hurtigt og nedsatte en ulvegruppe under Vildtforvaltningsrådet. I gruppen sidder blandt andre Bo Håkansson, Danmarks Naturfredningsforening, og Mads Flinterup, Danmarks Jægerbund.

Disse to har været på besøg hos Peter Burkhardt, der har været lejer på en 239 hektar stor skovparcel under det cirka 6.000 hektar store Gartow gods i Niedersachsen siden 2004.

Første spor af ulv i området fandt han i 2005. Og i 2013 etablerede et par sig med en ulvegrav blot en kilometer eller to fra, hvor Burkhardt og

hans kone bor. Det år fik ulvene seks hvalpe.

I 2014 var kullet i graven på fire og i 2015 var der to.

Oven på Burkhardts oplystning af disse tal var det med nogen spænding, at Bo Håkansson stillede spørgsmålet: – Hvad det så har betydet for resten af vildtbestanden i området med de ynglende ulve?

– I det store hele ingenting, lyder svaret fra Peter Burkhardt. – Jeg har formået at øge udbyttet til det tidobbelte i forhold til, hvad den tidligere jæger på terrænet nedlagde, så på den led er ulvenes tilstedeværelse ikke mærkbar.

Frygten for de tobenede

Udbyttet er naturligvis ikke øget på grund af ulvenes tilstedeværelse, men på trods deraf. Og årsagen til, at udbyttet har kunnet tidobles skyldes en helt anden faktor, understreger Peter

Jægerforbundet og Naturfredningsforeningen har været på eskursion hos Peter Burkhardt for at lære af hans erfaringer med ulv. Konklusionen er, at en omlægning af jagtpraksis har givet langt større udbytte, uden at tilstedeværelsen af ulv har spillet en negativ rolle.

Burkhardt: – Det er måden, vi jægere jager på, der er den vigtigste faktor. Hyppige jagter er den rene gift for vildtet. Dyrene trækker ganske simpelt bort. Det har jeg for længst erkendt, og derfor er der kun to store jagter på mit terræn, som i begge tilfælde er del af en meget større jagt. Jeg er med i Hochwildring Lüchow-Gartow, som er et jægersamarbejde over i alt 47.500 hektar. Der finder to store jagter sted i sæsonen på 15.000 hektar under Hochwildring Lüchow-Gartow, mit eget terræn inklusive, og her var det totale udtag af dyr 500 – i løbet af i alt seks timer.

– Disse meget store jagter, med stort udtag af dyr, kan virke voldsomt. Men hellere denne ene jagt end jagter hver weekend et eller andet sted i området, fastslår Peter Burkhardt.

Ulvene har lært at leve med disse store jagter. Tyskerne oplever at se ulvene under jagterne, hvor rovdyrene i et vist omfang udnytter presset på det klovbærende vildt. Peter Burkhardt er sikker på, at ulvene går efter anskudte dyr. Dette kan føre til konfrontationer med jagthundene. I 2014 og i 2015 blev der dræbt tre hunde af ulve (andre steder i Niedersachsen), og ifølge de oplysninger, Peter Burkhardt har fået,

skyldtes det i alle tre tilfælde, at hund og ulv kom i kamp over et dødt dyr.

– Det er dybt ærgerligt. Men over for dette står, at der i hver eneste sæson bliver dræbte flere hunde af vildsvin, hvilket er en risiko, som jægerne er klar til at løbe, siger Peter Burkhardt.

Læg jagerne om

Fra sine nabojægere hører Peter Burkhardt mange klager over ulvene, som får skylden for manglende jagtheld:

– Disse jægere jager statistisk på samme måde, som de altid har gjort. De laver en fodermark, de sætter et jagttårn op, anbringer sig i det og afventer vildtets fremkomst. Men ulvene skubber rundt med vildtet, og derfor kommer den kendte rå og hendes to lam ikke længere frem, præcis som de plejer. Vi skal altså jage mere nuanceret og i fællesskab.

– Forstyrrelsesfrie områder i skoven er også vigtige. Hele centrum af mit revir holder jeg fri for jagtlig aktivitet, bortset fra når jeg er med i de to store

Mads Flinterup fra Danmarks Jægerforbund (til venstre) kommenterer et foto på Peter Burkhardts PC, mens Bo Håkansson fra Danmarks Naturfredningsforening ser til, med Burkhardt i baggrunden.

jagter i december og januar. Mottoet er: "Keine jagd wo zie wohnen" (ingen jagt hvor de bor, red.). Og alle de mange og store jagttårne har jeg pillet ned. Vildtet har også for længst lært, hvad disse tårne kan indebære af risiko. Derimod har jeg lavet små tårne, der er strategisk placeret i dække af skov og buskads, og jeg har måske også sløret dem. Jægerne skal kunne gå til og fra disse tårne uden at forstyrre vildtet.

To kuld vildsvin i samme sæson

2015 var en fantastisk sæson for vildsvinene i Tyskland. Mange søer nåede at komme med to kuld. Hvert år nedlægges der på den tunge side af en

halv million svin i Tyskland, og intet tyder på, at det vil ændre sig. Ulvene i skoven hos Peter Burkhardt har i høj grad vildsvin på menukortet, og der er nok at tage af: På jagten i januar 2016 blev der fældet 95 vildsvin (samt 49 kron dyr, 33 dådyr, 59 rådyr og seks ræve. Alle sammen hundyr og afkom; hjorte er godt nok tilladt at nedlægge ifølge jagtloven, men jægerne har en frivillig aftale om at

undlade det. I øvrigt er det ulovligt at skyde hind før kalv).

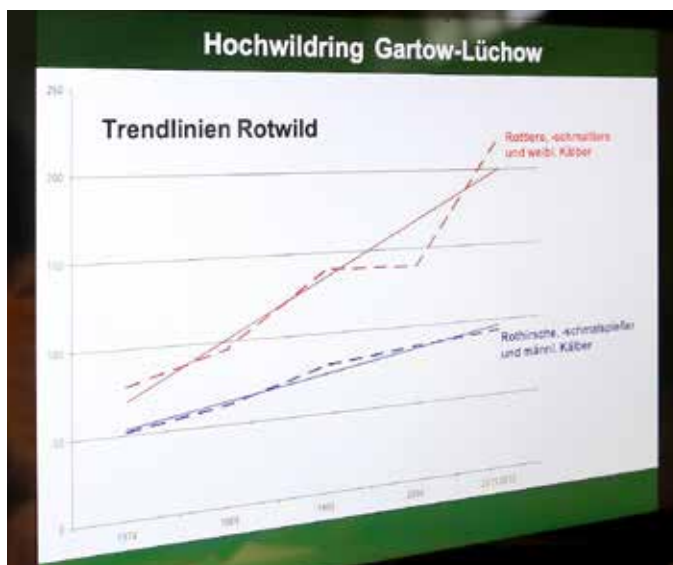
Hvad er normalt?

Også i Tyskland er der hos nogle mennesker stor frygt for ulvene, og det er det stående diskussionsemne, hvad man skal tolerere af adfærd hos ulvene.

Hertil siger Peter Burkhardt: – Cirka 90 procent af ulvene kommer alle vegne, også ind i forstæderne, hvor hannerne markerer med afføring på fortovene. Men hvad er normalt? Vi har haft falke, ræve, råvildt og vildsvin i byerne i årevis. Dyrelivet har vænnet sig til at leve side om side med os. Mange får er blevet dræbt af ulve. Peter Burkhardt oplyser om et område ved Hannover, hvor der på blot tre-fire måneder er blevet dræbt over 100 får og et enkelt kreatur.

78 medier i selvsving

Peter Burkhardt ramte selv mediernes søgelys, da to af "hans" ulve var i nærkontakt med en motionsløber i december 2015. Løberen henvendte sig til Burkhardt (de kender hinanden, og derudover er Burkhardt en såkaldt "Wolfberäter"), og han fortalte om sin meget specielle oplevelse. Mens han løb, mærkede han noget ved sin højre hånd, og da han så sig over skulderen, var der to ulve bag ham. Dyrene virkede ikke aggressive eller angrebslystne – snarere nysgerrige, fortalte løberen til Burkhardt, som er meget sikker på, at det drejede sig om de to hvalpe fra 2015-kuldet. Han videre-

Disse kurver viser, hvordan afskydningen af kronvildt (øverst hundyr, nederst handyr) fortsat stiger. Ulve kom til området senest i 2005. Det har ikke haft nogen målbar negativ effekt på bestanden af kron dyr.

► bragte oplysningen til myndighederne. Der skete ikke noget i flere dage, før myndighederne i Niedersachsen kom med en kortfattet oplysning om hændelsen.

Derefter katapulterede løberens oplevelse op i det øvre luftlag – hele 78 forskellige medier fra seks forskellige lande kontaktede Peter Burkhardt, og i praktisk taget hvert tilfælde handlede det om spørgsmål om livsfare for løberen.

– Nu er denne motionsløber heldigvis en rolig person, men havde det nu været en anden med en helt anden holdning til det, er det ikke nemt at sige, hvor sagen var endt, lyder gættet fra Peter Burkhardt, som dernæst fastslår: – Løberen sagde til mig, at det helt tydeligt var et spil eller en leg fra ulvenes side - der var ikke tale om et angreb.

Problemulvene

Den tyske jæger og Wolfberäter er bestemt ikke blind for, at der kan være problemulve – også af en sådan karakter, at de skal væk.

– Myndighederne skød den 27. april MT6 – en ulv fra det såkaldte Munsterkobbelt, der gentagne gange havde udvist aggressiv adfærd. Der var fak-

Peter Burkhardt mener, at der - set i forhold til Jyllands størrelse - burde være to danske fuldtidsansatte til udelukkende at have med ulve og registrering af spor fra disse at gøre. Disse ansatte skal også informere bl.a. fåreavlere om, hvordan de bedst muligt undgår konfrontationer med ulv.

tisk tale om en ung ulv her fra graven i Gartow. Den ene af de seks hvalpe fra 2013. Denne ulv var meget nærgående, den lod sig ikke jage væk fra mennesker og deres hunde, og den virkede aggressiv. Den var udstyret med GPS

halsbånd – som det ene af to individer fra det kuld – og derfor var den nem at opspore for en af politiets skarp-skytter. Det er helt OK. Sådanne individer skal ikke være her, mener Peter Burkhardt.

Bo Håkansson læner sig frem: – Min organisation mener, det er bedre at håndtere enkelte problemulve, når vi engang kommer dertil, ved at fjerne det enkelte problemgivende dyr – frem for en generel jagttid.

Peter Burkhardt nikker: – Du skræmmer ikke koblet præventivt, hvis ikke alle ulvene overværer, at et enkelt individ bliver skudt. Ved en generel jagttid risikerer du at nedlægge helt harmløse og måske genetisk vigtige individer, uden at det altså løser problemet med den ene problemuly, der er i koblet.

Ulvene gør som alle andre væsener: de lærer af hinanden. Peter Burkhardt fortæller om en tæveulv (i øvrigt født på Gartow), som i stik modstrid med al anerkendt lærdom omkring ulve har lært sig at springe over et 160 cm. højt hegn ind til får: – Denne ulv har dannet par med en han, og han skal også nok lære det trick. Så tæveulven bør skydes, så hun ikke bringer den lærdom videre til sine artsfæller, mener Peter Burkhardt.

Interessant

For Mads Flinterup kommer hovedparten af oplysningerne ikke som nogen overraskelse, da han er i jævnlig kontakt med Peter Burkhardt, men Bo Håkansson er taknemmelig for megen ny viden: – Jeg har stor respekt for det, jeg har hørt. Og jeg kan nikke anerkendende til, hvad Peter Burkhardt fortæller omkring kronvildtet og det at kunne forny sig. Der er mulighed for at fjerne konflikten mellem jagtinteresserne på kronvildt og tilstedeværelsen af ulv, hvis man ligesom Peter vil forny sig og prøve fællesskabets vej via fællesjagter og perioder uden jagt. Så kan man på et terræn tydeligvis både have ulve og masser af andet vildt. Det kan vi lære noget af i Danmark.

Tysk grundighed

I alt er der her i 2016 opgjort 35 etablerede kobler, oplyser Peter Burkhardt. Tyskerne håndterer emnet med vanlig grundighed: f.eks. er der i alene i Niedersachsen tre fuldtidsansatte, der kun har med ulv at gøre, mens der på forbundsplan er ikke færre end otte

Dette krondyr er blevet slået ihjel af en eller flere ulve for cirka 14 dage siden, fortæller Peter Burkhardt (siddende) til to medlemmer af den danske ulvegruppe under Vildtforvaltningsrådet, til venstre Mads Flinterup, til højre Bo Håkansson.

ansatte. I Niedersachsen står delstatens jægerforbund for at indsamle viden, bl.a. igennem urin (fra sne), afføring og spytpøver fra nedlagte dyr og husdyr. Cirka 120 frivillige bidrager til dette.

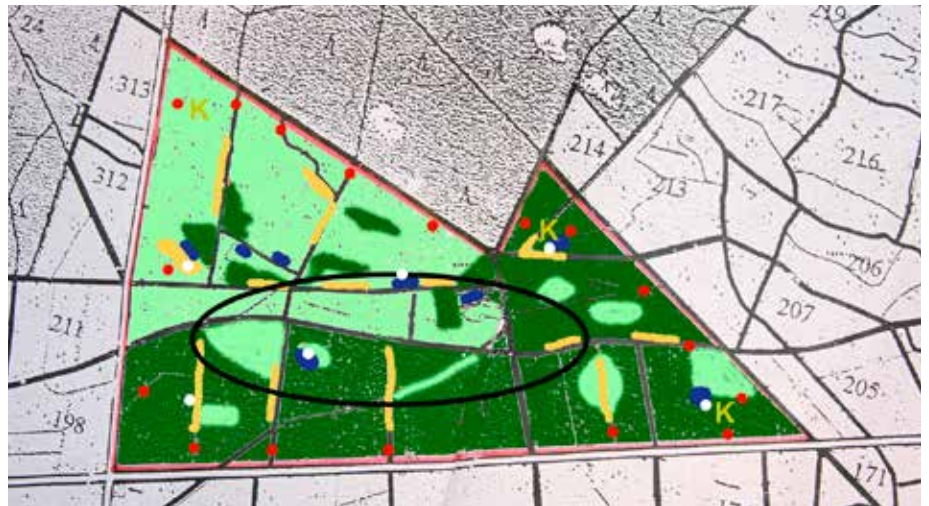
I vid udstrækning kendes alle ulve – altså hvert eneste individ.

Se mere om arbejdet med ulvene i Niedersachsen – herunder illustrative kort over forekomsten – på <http://kortlink.dk/m859>

Naturligvis kan Peter Burkhardt ikke sige præcist, hvor stort revirets størrelse for Gartow-ulvene er på. Men sikkert er det, siger han, at ulvene bliver ser rundt på hele de 47.500 hektar under Hochwildring Lüchow-Gartow. Han har ikke færre end 24 vildtkameraer monteret, og han har masser af fotos og film af ulve. Han finder spor af ulvene hver eneste uge, og fem gange har han set en af ulvene.

Eneste ændring

Efter ti år med ulv på sit terræn er der kun én ændring, der for alvor springer Peter Burkhardt i øjnene: – Jeg synes, at kronhjortene har dæmpet sig under brunsten. Jeg hører ikke brunstbrøl så

Peter Burkhardt har haft fantastisk resultat ud af at lave et forstyrrelsesfrit kerneområde, samt kun afholde to store fællesjagter årligt. Trods tilstedeværelsen af ynglende ulve har han tidoblet sit jagtudbytte i forhold til den tidligere jagtlejer. Et mindre jagttryk er altså altafgørende vigtigt.

hyppigt som tidligere, selv om bestanden er i stadig vækst. Det kan jeg kun tyde på den måde, at hjortene så sandelig er klar over, at de nærmest signalerer til ulvene om, hvor krondyrene er.

At stikke hovedet frem i ulvedebatten kan være risikabelt – både i Dan-

mark og i Tyskland. Peter Burkhardt har ikke selv haft dårlige oplevelser endnu, men en kollega til ham er blevet truet på livet for at lægge sine erfaringer åbent frem. Erfaringer, som åbenbart kolliderede med andres opfattelse af, hvordan ulvene skal tackles. mst@jaegerne.dk

Leupold opfandt Laser afstandsmåleren og er stadig førende på dette område:

Industriens hurtigste afstandsmålere. Digital teknologi eliminerer upræcise målinger pga. baggrundsinterferens. Nøjagtighed på 1 m.

TBR - True Ballistic Range i topmodellerne RX-800i og RX-1200i tager gættet ud af skydning på lange hold eller i bjergigt terræn: Programmer din riffelkaliber ind i menuen og få enten: **BAS** - ballistiske afstand dvs. korrigeret for vinkel op eller ned. **HOLD** der fortæller dig, hvor mange cm du skal holde over eller under på en given afstand. **MIL** der oplyser hvor mange klik du skal korrigere på din højdejustering for at ramme plet. Alle RX afstandsmålere har scan funktion, der måler, så længe du trykker knappen ned.

RX – 650 Micro

Høj ydelse i kompakt pakke: Det nyeste skud på afstandsmåler stammen - igen sætter Leupold standarden for simple afstandsmålere. Enkelttryks menu skifter fra yards til meter ellers ingen programmering. 96 mm x 74 mm x 38 mm. 6 x forstørrelse, måler fra 4,5 m til 600 meter. Vandtæt.

Testet i **JÆGER** april 2016

BEDSTE KØB TIL PRISEN

RX – 1200i TBR

Den ultimative afstandsmåler måler til riffel og bue måler 1100 meter (TBR til 750 m), belyst LCD display, den mest avancerede og gennemtænkte afstandsmåler på markedet.

RX – 800i TBR

Aldrig før har det kunnet lade sig gøre at putte så mange funktioner ind i en så lille afstandsmåler (100 x 65 x 32 mm, vægt 193 gr). I RX – 850i TBR får du præcise målinger fra 5 - 775 meter, seneste digitale teknologi giver nøjagtighed på 0,5 m og alle fordelene ved TBR. RX – 850i har både riffel- og bueprogram indbygget. 6 x 23 forstørrelse og vandtæt.

LEUPOLD

HG Agencies Tlf. 20 15 97 34 henviser til nærmest forhandler

Fra fyrre til fire

Når DCE har bevis på – f.eks. via foto fra vildtkamera – at der er to ulve, der går sammen, vil de for alvor bruge kræfter på at finde frisk afføring for at afklare, om der er tale om en han og en tæve. Foto lavet i Skandinavisk Dyrepark.

Tekst og foto: Max Steinar

NATUR: Thyulven ryddede alle avisers forsider tilbage i november 2012, da det blev klart, at ulven var tilbage efter 199 års fravær. Siden gik det stærkt. I februar 2013 forgreb en ulv sig tre gange på får ved Harrild Hede. Ulv, ulveproblemer og ulveholdninger prægede debatten blandt alle med "grøn" interesse.

Diverse prøver fra dræbte får eller fund af afføring blev analyseret på DCE, Bioscience, Aarhus Universitet, og alle ventede med spænding på at høre de sidste nye tal. Disse tal blev ved med at vokse, og til sidst lød meldingen, at der var eller havde været 40 ulve i Danmark – heraf fire tæver. Derpå løb rygterne om hvalpekuld. På en af Facebooksiderne om ulv blev der rapporteret om tre eller fire kuld i Jylland i 2015 – ud fra angiveligt sikre kilder.

Hen over sommeren 2015 afholdte Naturstyrelsen fire offentlige møder om ulv, hvor det især handlede om at tale den frygt ned, som mange danskere havde og har omkring ulvens farlighed. Nu hvor sandsynligheden for ligefrem at møde ulvekobler i det jyske var steget.

Men den 9. februar 2016 udsendte DCE en pressemeddelelse, hvor kernen var, at man nedjusterede antallet af ulve til cirka det halve, nemlig 20-23.

Siden er det tal faldet til blot fire sikre fund, hvor der er bekræftelse med et identisk DNA match i de tyske forskeres database, oplyser DCE overfor Jæger.

Den dobbelte PCR metode

Jæger har været på besøg hos DCE (Danish Center for Environment, eller på dansk: Nationalt Center for Miljø og Energi) på Kalø for at interviewe seniorforsker Peter Sunde.

DCE Aarhus Universitet har nedjusteret antallet af sikre fund af ulve i Danmark til blot fire, som matcher ulve i den tyske database. Hvordan kunne bedømmelsen gå så galt?

Kan du forklare på almindeligt dansk, hvordan DNA prøverne laves, og hvorfor tallene blev sat for højt?

– Jeg skal prøve. Når vi fik afføringsprøver ind, ledte vi efter hudceller fra tarmen til at artsbestemme og senere individbestemme, hvis det viste sig, at prøven var fra en ulv. Dette skete via en opformering af det DNA-stykke, som er med til at bestemme, om det er hund eller ulv. Når man opformerer DNA på denne måde, sker det milliarder af gange, via den anerkendte PCR metode, som vi benyttede os af i starten af 2013, hvor der var frost og prøverne var velbevarede. Men efterhånden som de mange frivillige samlede hundredevis af prøver ind, viste det sig, at materialet kunne være meget nedbrudt, altså afføring, som havde ligget i dage- eller ugevis.

– Da prøverne var så nedbrudte, drejede vi så at sige kraftigt på forstørrelsesglasset i forsøget på at finde brugbare spor af, hvilket dyr det drejer sig om. Vi gik over til at lave hvad man kan kalde en dobbelt PCR metode, og dermed steg opformeringen af DNA til astronomiske højder, ja, billioner af gange. Samtidigt med steg risikoen for, at også andet og uvedkommende DNA materiale "blandede" sig og blev tydet som ulv. Der var altså en stærk forhøjet risiko for fejl, selv om vi via vore procedurer selvfølgelig forsøgte at tage højde for det.

DCE benyttede sig af den dobbelte PCR metode fra medio 2014 og i 2015.

Peter Sunde siger, at det er vanskeligt at fastslå, hvor stor den falske rate af de mange prøver så er.

Seniorforsker Peter Sunde, DCE Aarhus Universitet, vil indlede et tæt samarbejde med de tyske forskere for at optimere Danmarks overvågning og registrering af ulve.

– Ja, det er det helt store spørgsmål. Og det kan vi desværre endnu ikke give et klart svar på. Vi forsøger i øjeblikket (ultimo maj, red.) at foretage en sandsynlighedsberegning over, hvor stor en andel af de positive ulveprøver fra 2014 og 2015, som er “falsk positive”, altså ikke stammer fra ulv alligevel. Når denne analyse er færdig, vil vi revidere udbredelseskortet for ulv i Danmark.

Med til at forplumre billedet har været, at de såkaldte genetiske markører også virker på ræv. Det har DCE ikke været tilstrækkeligt opmærksomme på, og derfor er der kommet DNA “forurening” fra ræv, der for eksempel har markeret med urin på et ulveeskremet.

– Vi er selv dem, der er allermost kedde af forvirringen, og vi beklager dybt at have “mudret” billedet ved at fremlægge resultaterne uden at angive den reelle usikkerhed, siger Peter Sunde.

De fire ulve

Sikkert er følgende: udover Thyulven har der været eller er tre ulve i Danmark. Disse fire ulve kendes af de tyske forskere – forstået på den måde, at der er fundet identiske DNA spor af de tre individer i Tyskland. Alle tre ulve er hanner, og DNA sporene er så sikre, at hvert individ har fået en “nummerplade” eller et “CPR-nummer”, for nu at bruge de udtryk.

Kun én ulv kommer ikke fra et tysk kobbel. Måske fordi tyskernes database ikke rummer alle ulve i Tyskland eller fordi den kommer fra et andet land.

En anden af ulvene er en halvbror til Thyulven. Født i 2010 af samme mor fra Milkeler koblet syd for Berlin, men med en anden far. Denne ulv er den eneste, som der er fundet DNA af i to år, nemlig i 2013 og i 2014. Og det var i øvrigt den ulv, som angreb fårene ved Harrild Hede i februar 2013.

Der er ingen sikre spor af tæveulve, oplyser Peter Sunde.

Tyskland

I Tyskland anvender forskerne den enkelte PCR metode, altså hvor DNA kun bliver opformeret én gang. Ifølge Peter Sunde går man målrettet efter “friske lorte”, hvor DNA sporene står knivskarpe. Hvilket tyskerne har gode muligheder for, i og med, at der er 35 etablerede kobler, hvis opholdssteder man kender – se dette link for mere info: <http://www.wolfsregion-lausitz.de/index.php/english>

– Fremover bruger vi også udelukkende denne metode i Danmark. Og vi hæver barren for, hvor dårligt materiale, som vi vil bruge tid, kræfter og penge på at analysere, understreger Peter Sunde.

De danske prøver vil fremover blive undersøgt det samme sted som de tyske prøver – nemlig på Senckenberg Laboratoriet ved Frankfurt. Prøver som Naturstyrelsen indsamler, vil ifølge Peter Sunde få forsteret: – Men vi arbejder på at analysere op til 100 prøver om året.

Peter Sunde siger, at Naturhistorisk Museum i Aarhus vil stå for koordinationen af indsamlingen af observationer og DNA prøver, mens han er ansvarlig for forskningen på DCE og samarbejdet med det europæiske forskningsnetværk og Senckenberg Laboratoriet.

Fremtiden

Peter Sunde fortæller, at DCE fremover vil koncentrere sig om de mere stationære ulve, især par: – Vi har

måske haft overdreven fokus på at finde alle strejfende ulve, men det er jo de ulve, der tager ophold indenfor et geografisk område, der er interessante. Og især når der en dag er et etableret par, hvor der ifølge EU habitatdirektivet træder nogle beskyttelsesklausuler i kraft. Med et etableret par vil vi måske også få et helt andet “aftryk” på området – hvad vil ulvene betyde for resten af faunaen?

I forsøget på at bekræfte rygterne om ynglende ulve har DCE, i samarbejde med lodsejere og frivillige fra “Projekt Dansk Ulv”, haft fokus på et par jyske plantager. Man har haft op til 38 kameraer opsat siden august 2015. Disse har lavet en halv snes fotos af ulve, alle enlige dyr.

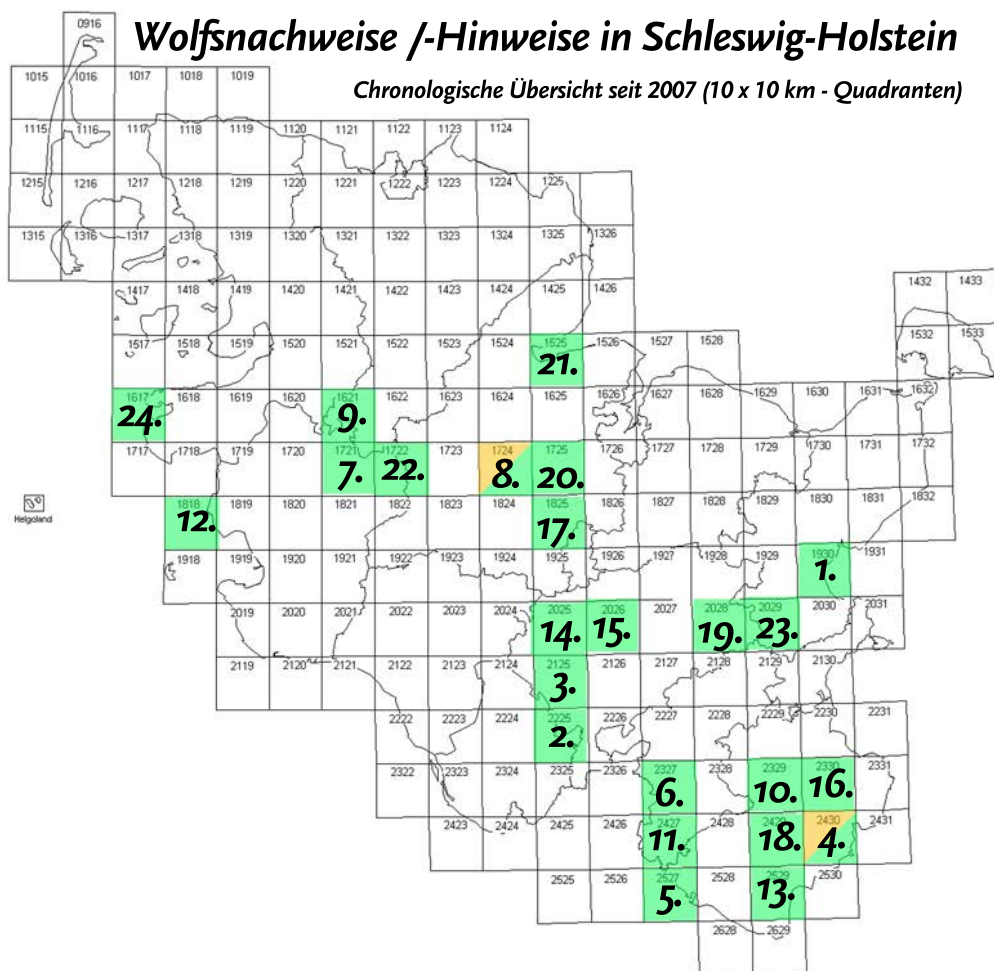
– Vi mangler imidlertid en reference for, hvor mange ulve vi kunne have forventet at fotografere, hvis der var et par eller et kobbel i området. Dette emne er blevet undersøgt i Italien, hvor fem kameraer opsat på ulvenes mødepladser – hvor de markerer – inde i et territorium i løbet af tre måneder tog 103 fotos af ulve.

– I samarbejde med tyskerne vil vi lave forsøg i Tyskland, ved etablerede kobler, og bruge erfaringerne med antallet af fotos herfra i Danmark for at beregne antallet af ulve. Til dette formål anskaffer DCE og Naturhistorisk Museum i Aarhus selv 50 kameraer. Når vi på et tidspunkt har to ulve på samme foto, og/eller registrerer et tilstrækkeligt højt antal ulve per døgn, vil vi opprioritere indsamlingen af DNA for at fastslå, om der er tale om han og hun. Jævnfør de tyske valideringsstandarder vil vi også kunne konstatere sikker reproduktion ud fra fotos alene, hvis kameraerne registrerer en hvalp eller en tæve med hævede yvere.

mst@jaegerne.dk

Her er ulvene i Nordtyskland

(c) Wolfsinfozentrum SH im Wildpark Eekholt, www.wolfsinfozentrum.de, 11.04.2016

23. april 2007: Süsel Umland (trafikdræbt ulv).
24. juli – 8. september 2012: Kaltenkirchen Umland (vildtkamera).
11. august 2012: Kaltenkirchen Umland (vildtkamera).
- 4A. 17. januar 2013: Langenlehsten Umland (spor aftryk) C 2 bevis.
5. 29. marts 2013: Bergedorf/Geestacht Umland (foto).
6. 1. april 2013: Stapelfeld/Siek A1 (trafikdræbt ulv).
7. 16. maj 2013: 16. maj 2013: Linden (husdyrdrab).
- 8A. 1. juli 2013: Osterrönfeld (afføring) C 2 bevis.
9. 25. juli 2013: Hollingstedt (vildtkamera).
10. 26. februar 2014: Kreis Lauenburg (husdyrdrab).
11. 26. april 2014: Witzhave/Reinbek A24: (trafikdræbt ulv).
12. 20. maj 2014: Westerdeichstrich (husdyr dræbt).
13. 14. september 2014: Boitzenburg (MV)/Lauenburg Umland (husdyrdrab).
14. 8. februar 2015: Keis Segeberg (husdyr dræbt).
15. 17. februar – 23. februar 2015: Segeberger Forst (vildtkamera, afføring og vildtdrab).
- 4B. 21. februar 2015: Gudow (video).
16. 21. februar 2015: Östl. Mölnn (video og husdyrdrab).
17. 10. marts 2015: Bordsesholm (dødfunden ulv).
18. 23. marts. 2015: Langenlehsten (krondyrdrab).
19. 12. april 2015: Weede (husdyrdrab).
20. 15. april 2015: Rodenbek (husdyrdrab).
21. 16. april 2015: Altenhof (DNA).
22. 18. april 2015: Tielen (husdyrdrab).
- 8B. 18. april 2015: Nortorf (husdyrdrab).
23. 17. januar 2016: Curau (husdyrdrab).
24. 20. marts 2016: St. Peter-Ording (husdyrdrab).

Disse 26 tilfælde i kronologisk rækkefølge i 24 navngivne områder á 10 x10 km er alle C 1 bevis (bortset fra 4A og 8A). Tyskerne opererer med tre forskellige grader af bevis. C 1 er den højeste, hvor det er nagelfast bevist (død ulv, foto eller DNA), at der er tale om ulv:

Tekst: Max Steinar

NATUR: I Slesvig-Holsten blev det bekræftet i 2012, at ulven var tilbage. Siden er der blevet fundet fire ulve (trafikdrab), og herudover er der 20 sikre enkeltstående tilfælde, hvor ulv er fotograferet på vildtkamera, filmet eller man har med sikkerhed bestemt DNA på et tamdyr eller et stykke vildt. Sådan som man kan se det på kortet. Se

link til flere oplysninger fra Slesvig-Holsten her: <http://kortlink.dk/mdk5>

Fra sydøst til nordvest

Bæltet af skov og naturarealer fra syd for Berlin og nordvest op til Hamborg er særligt rigt på ulve og etablerede ulvekobler. Du kan klikke på dette link og komme direkte til alle infor-

mationer om ulvene (hvor de er set, hvor mange der er set, og om der er tale om strejfer eller etablerede ulve): <http://kortlink.dk/mdg4>

Bestanden vedbliver med at stige, og på opgørelsestidspunktet – den 22. maj – var der 35 kobler samt etablerede par, som står foran at blive forældre. mst@jaegerne.dk